

JAHON FARMATSEVTIKA BOZORIDA STOMATOLOGIK VOSITALAR ULUSHI VA TURLARI

Xayitboyev J.A., Xusainova R.A., Rizaeva N.M., Sabirov D.Sh., Raxmatjonova L.B.

Toshkent farmatsevtika instituti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20282895>

Annotatsiya: Mazkur tezisda jahon farmatsevtika bozorida stomatologik vositalarning ulushi, asosiy segmentlari va rivojlanish tendensiyalari tahlil qilingan. Stomatologik mahsulotlarning asosiy turlari — profilaktik vositalar, stomatologik materiallar, anestetik preparatlar, implantologik tizimlar va estetik stomatologiya mahsulotlari haqida ma’lumot berilgan. Shuningdek, bozorning yetakchi ishlab chiqaruvchilari hamda innovatsion rivojlanish yo’nalishlari yoritilgan. O‘zbekiston farmatsevtika sanoati uchun stomatologik mahsulotlar ishlab chiqarishni rivojlantirish istiqbollari ko‘rsatib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: stomatologik vositalar, farmatsevtika bozori, implantologiya, estetik stomatologiya, stomatologik materiallar, CAD/CAM texnologiyasi, ortodontiya.

Kirish: Stomatologik vositalar va dori preparatlari jahon farmatsevtika bozorining eng tez rivojlanayotgan segmentlaridan biri hisoblanadi. So‘nggi yillarda aholi orasida og‘iz bo‘shlig‘i gigiyenasiga e‘tiborning ortishi, estetik stomatologiyaga talabning ko‘payishi hamda zamonaviy texnologiyalarning rivojlanishi ushbu bozor hajmining kengayishiga sabab bo‘lmoqda.

Aholining o‘rtacha umr davomiyligi ortishi natijasida protezlash, implantatsiya va ortodontik xizmatlarga ehtiyoj keskin oshmoqda. Shu bilan birga, zamonaviy stomatologik mahsulotlar nafaqat davolash, balki profilaktika va estetik maqsadlarda ham keng qo‘llanilmoqda.

Jahon stomatologik bozorining umumiy holati

2024-yil ma’lumotlariga ko‘ra, jahon stomatologik mahsulotlar bozorining umumiy hajmi 141,7 milliard AQSh dollarini tashkil etgan. Mutaxassislar prognoziga ko‘ra, 2030-yilga kelib ushbu ko‘rsatkich 210 milliard AQSh dollaridan oshadi. Bozorning o‘rtacha yillik o‘shish sur‘ati (CAGR) 6,4% ni tashkil qilmoqda.

Hududlar kesimida Shimoliy Amerika bozori yetakchilik qilib, umumiy ulushning 39 foizini egallaydi. Yevropa bozori 28 foiz ulush bilan ikkinchi o‘rinda turadi. Osiyo-Tinch okeani mintaqasi esa eng tez rivojlanayotgan segment hisoblanib, bu hududda aholining ko‘payishi va tibbiy xizmatlarga talab ortishi asosiy omil bo‘lmoqda.

Stomatologik vositalarning asosiy segmentlari

Profilaktik va davolovchi vositalar

Ushbu segmentga tish pastalari, og‘iz chayish suyuqliklari, remineralizatsiyalovchi gellar va ftorli preparatlar kiradi. Kariyes va parodont kasalliklarining keng tarqalganligi tufayli ushbu mahsulotlarga talab yuqori darajada saqlanmoqda.

Ftorli laklar va gellar tish emalini mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega. Desensibilizatorlar esa tish sezuvchanligini kamaytirishda keng qo‘llaniladi.

Stomatologik materiallar

Kompozit plombalovchi materiallar zamonaviy stomatologiyada eng ko‘p ishlatiladigan restavratsion vositalar hisoblanadi. Bundan tashqari, shisha ionomer sementlar, zinkoksid-evgenol asosidagi materiallar ham amaliyotda keng qo‘llaniladi.

Estetik stomatologiyada keramika va zirkoniy dioksid asosidagi materiallar yuqori mustahkamlik va tabiiy ko‘rinishi bilan ajralib turadi.

Anesteziya vositalari

Mahalliy anestetik preparatlar stomatologik amaliyotning ajralmas qismi hisoblanadi. Artikain, lidokain, mepivakain va bupivakain preparatlari eng ko‘p qo‘llaniladi.

Topikal anestetik gellar va spreylardan inyeksiya oldidan og‘riqsizlantirish maqsadida foydalaniladi. Vazokonstriktor moddalar esa anestetik ta’sir davomiyligini oshirishga xizmat qiladi.

Implantologiya va protezlash vositalari

Titan implantlar zamonaviy implantologiyaning asosiy mahsulotlaridan biri hisoblanadi. Ularning osseointegratsiya xususiyati yuqori samaradorlikni ta’minlaydi.

So‘nggi yillarda zirkoniy implantlarga ham talab oshmoqda, chunki ular gipoallergen va estetik jihatdan qulay hisoblanadi. CAD/CAM texnologiyalari asosida tayyorlanadigan individual protezlar esa yuqori aniqlik va qulaylikni ta’minlaydi.

Ortodontik vositalar

Ortodontik mahsulotlar segmentida metall, keramika va safir briket tizimlari keng qo‘llaniladi. Shaffof alyunerlar, jumladan Invisalign tizimi, estetik va qulayligi sababli ommalashib bormoqda.

Estetik stomatologiya vositalari

Estetik stomatologiya bozori eng yuqori o‘sish sur‘atiga ega segmentlardan biridir. Oqartiruvchi sistemalar, venirlar va luminirlar aholining estetik ehtiyojlarini qondirishda keng qo‘llanilmoqda.

Yetakchi ishlab chiqaruvchilar

Jahon stomatologik bozorida bir qator yirik kompaniyalar yetakchi o‘rinlarni egallaydi:

- Dentsply Sirona — stomatologik jihozlar va materiallar bozorida yetakchi kompaniya;
- Straumann Group — implantologiya va ortodontiya yo‘nalishida dunyo liderlaridan biri;
- Envista Holdings — stomatologik texnologiyalar ishlab chiqaruvchisi;
- 3M Oral Care — stomatologik adhesiv va profilaktik vositalar ishlab chiqaradi;
- GC Corporation — yuqori sifatli restavratsion materiallar bilan mashhur;
- Ivoclar Vivadent — estetik stomatologiya materiallari ishlab chiqaruvchisi.

Zamonaviy tendensiyalar

Hozirgi kunda stomatologik vositalar bozorida bir qator innovatsion tendensiyalar kuzatilmoqda:

- raqamlashtirish va 3D chop etish texnologiyalarining joriy etilishi;
- nanomateriallar asosidagi restavratsion materiallarning ishlab chiqilishi;
- biologik regeneratsiya va to‘qima muhandisligi texnologiyalarining rivojlanishi;
- sun‘iy intellekt asosidagi diagnostika tizimlarining qo‘llanilishi;
- ekologik xavfsiz va qayta ishlanuvchi materiallarga o‘tish.

Mazkur texnologiyalar stomatologik xizmatlar sifatini oshirish bilan birga, davolash jarayonini tezlashtirish va bemorlar uchun qulaylik yaratishga xizmat qilmoqda.

Xulosa

Jahon stomatologik vositalar bozori yuqori sur‘atlarda rivojlanayotgan farmatsevtik segmentlardan biri hisoblanadi. Profilaktik mahsulotlar, implantologik tizimlar, estetik stomatologiya va raqamli texnologiyalar ushbu bozorning asosiy rivojlanish yo‘nalishlarini tashkil etadi.

O‘zbekiston uchun stomatologik vositalarni mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirish import o‘rnini bosish, yangi ish o‘rinlari yaratish va aholining sifatli stomatologik mahsulotlarga bo‘lgan ehtiyojini qondirish nuqtai nazaridan muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy xalqaro standartlarga

mos mahsulotlar ishlab chiqarish milliy farmatsevtika sanoatining istiqbolli yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qoladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Даурова Ф.Ю. Патогенетическое обоснование профилактики и лечения стоматологических заболеваний. — Москва, 2013.
2. Гажва С.И., Степанян Т.Б. Распространенность стоматологических заболеваний слизистой оболочки полости рта // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. — 2014. — №5.
3. Зеленский И.В. и др. Современные средства для лечения воспалительных заболеваний пародонта // Медицинский вестник Северного Кавказа. — 2018.
4. Молчанова Ю.Н. и др. Сравнительная характеристика составов стоматологических гелей // Уральский медицинский журнал. — 2018.
5. Ризаева Н.М. и др. Разработка технологии и изучение микробиологической чистоты стоматологического геля // Фармация. — 2023.
6. Государственная фармакопея Российской Федерации XIV изд. — Москва, 2018.
7. Ўзбекистон Республикаси Давлат Фармакопеяси. — Тошкент, 2022.
8. Тенцова А.И., Алюшин М.Т. Полимеры в фармации. — Москва, 1985.
9. Лосенкова С.О. и др. Ассортимент лекарственных форм в стоматологической практике // Вестник Смоленской государственной медицинской академии. — 2019.
10. Ризаева Н.М. и др. Разработка состава и технологии стоматологического геля на основе экстракта «Гемостат» // Фармацевтический журнал. — 2022.